

Адаптація та ресоціалізація після боротьби за незалежність України: досвід жінок-ветеранок із 2014 року дотепер

Авторка: Юлія Седая (Yuliia Siedaia)

Зміст

Огляд проблеми	3
Вступ	3
Короткий опис ситуації	4
Основні проблеми, з якими стикаються жінки-ветерани	5
Як жінкам-ветеранам адаптуватися та ресоціалізуватися: Громадські організації як міст між державою та ветеранками	9
Рекомендації	10

Огляд проблеми

За оцінками Міністерства ветеранів, до кінця повномасштабного вторгнення кількість українських ветеранів досягне чотирьох мільйонів; до 20 відсотків із них будуть жінки. Однак, українська система допомоги ветеранам недостатньо сформована для задоволення потреб жінок-ветеранів. Це негативно впливає не лише на життя ветеранів, а й на українське суспільство в цілому. Щоб протидіяти цим наслідкам, у цій аналітичній записці описані рекомендації для міжнародних акторів про те, як підтримувати жінок-ветеранів в Україні. Серед них: навчання спеціалістів із питань психічного здоров'я для задоволення гендерно-специфічних психологічних потреб; проведення кампанії з підвищення обізнаності про внесок жінок-військовослужбовців у захист України; запобігання локальним перекосам у фінансовій підтримці ГО, діяльність яких сфокусована переважно на національних проєктах і рідко на регіональних (для невеликих ОТГ); використання міжнародних важелів для підтримки захисту прав жінок-ветеранів.

Вступ

Реагування на потреби жінок-ветеранів є актуальним завданням для України. Країна веде війну за свою незалежність, війну вже понад 300 років, сучасні її загострення відбулись у 2014 та у 2022 роках¹. Оскільки повномасштабне вторгнення різко збільшило кількість учасників бойових дій, Мінветеранів України очікує, що кількість ветеранів наприкінці російсько-української війни може перевищити 4 мільйони².

Національна соціальна політика та міжнародні актори, які підтримують Україну, рідко враховують гендерно зумовлені потреби ветеранок.

Після 2014 року проблемам ветеранів приділяли значну увагу, проте не було чіткого та цілеспрямованого розмежування потреб ветеранів-чоловіків і ветеранів-жінок. Наприклад, ветеранки мають особливі медичні потреби через негативний вплив бойових дій і військової служби на репродуктивне здоров'я. Гендерні відмінності особливо стають помітними під час порівняння соціально-професійного становища жінок і чоловіків в українській армії; особливостей соціальної реінтеграції жінок-ветеранів після повернення до цивільного життя; тенденцій працевлаштування та безробіття демобілізованих жінок, зокрема впливу їхнього військового досвіду на працевлаштування; та особливостей проходження чоловіками та жінками через систему вищої освіти, зокрема військової³. До цього ж, національна соціальна політика та міжнародні

¹ Протягом століть Україна зазнавала нападів або була окупована Росією у різних формах (Російська імперія, СРСР, Російська Федерація). Хоча й були короткі періоди незалежності та миру, російський імперіалізм становив постійну загрозу для України протягом усієї її сучасної історії.

² Міністерство у справах ветеранів, "Міністр у справах ветеранів розповів про допомогу ветеранам та їхнім сім'ям", доступно 1 липня 2024 р., <https://mva.gov.ua/ua/news/rivnij-rivnomu-minveteraniv-zaprosuhye-veteraniv-ta-chleniv-yihnih-simej-na-rol-pomichnika-veterana>.

³ Анна Артеменко та Катерина Батаєва, "Військова ідентичність та соціальна адаптація ветеранів АТО/ООС", 2022, доступний 1 липня, https://www.researchgate.net/publication/357092040_MILITARNA_IDENTICNIST_TA_SOCIALNA_ADAPTACIA_VETERANIV_ATOOS.

актори, які підтримують Україну, рідко враховують гендерно зумовлені потреби ветеранок.

Таким чином, мета цього аналізу полягає в тому, щоб проілюструвати особливі потреби жінок-ветеранів і надати рекомендації щодо їх задоволення. Для його підготовки я провела офлайн-інтерв'ю з жінками, які зараз служать у Збройних Силах України (n=20). Це був плідний підхід, але він був частково обмежений викликами, що вставали перед респондентками, які перебували та перебувають на дійсній військовій службі під час гарячої фази війни. Тому я також використала альтернативну стратегію дослідження, а саме надсилання письмових відкритих запитань жінкам-ветеранам, жінкам-військовим на передовій та жінкам-військовослужбовцям, які проходять реабілітацію у військових госпіталях (n=48). Крім того, я провела експертні інтерв'ю з представниками та представницями Мінветеранів, НСЗУ та місцевими політиками й політиkinями (n=6).

Це аналітичне дослідження містить такі стадії: спочатку, я описую ситуацію ветеранів загалом і жінок-ветеранок зокрема, а також визначаю основні проблеми, з якими стикається ця група. Далі я оцінюю сильні та слабкі сторони ветеранської політики України. Наприкінці дослідження, я описую рекомендації щодо того, як міжнародні актори можуть співпрацювати з місцевими організаціями громадянського суспільства та неурядовими організаціями для ефективної підтримки жінок-ветеранок в Україні.

Короткий опис ситуації

Щоб зрозуміти, як ветерани та ветеранки адаптуються та ресоціалізуються після звільнення з військової служби, дослідники та політики зазвичай розглядають такі аспекти: досвід реінтеграції ветеранів, медичні послуги, можливості працевлаштування, загальний добробут та соціально-політичні перспективи. Ці ж категорії можна застосувати для оцінки досвіду як українців, так і українок, які залишили військову службу після 2014 року⁴.

Треба відзначити, що з 2014 року було багато зроблено для реінтеграції ветеранів в Україні. На державному рівні відкрито 13 Центрів ветеранського розвитку. Ці центри, розташовані при провідних вищих навчальних закладах, здійснюють профорієнтацію та допомагають в індивідуальному професійному розвитку під час переходу від військової служби до цивільного життя. У цих центрах ветерани та їхні родини можуть отримати інформацію про медичну, психологічну та соціальну реабілітацію, а також можуть відвідати заходи для підвищення емоційної стійкості та комунікативних навичок⁵.

У межах співпраці з Національною службою здоров'я України (НСЗУ) Мінветеранів пояснює ветеранам, які медичні послуги вони можуть отримати за

⁴ Анна Артеменко та Катерина Батаєва, "Військова ідентичність та соціальна адаптація ветеранів АТО/ООС", 2022, доступний 1 липня, https://www.researchgate.net/publication/357092040_MILITARNA_IDENTICNIST_TA_SOCIALNA_ADAPTACIA_VETERANIV_ATOOS.

⁵ Міністерство у справах ветеранів, "Рівний рівному: Міністерство у справах ветеранів запрошує ветеранів та їхні родини стати помічниками ветеранів", доступно 1 липня 2024 р., <https://mva.gov.ua/ua/news/rivnij-rivnomu-minveteraniv-zaproshuye-veteraniv-ta-chleniv-yihnih-simej-na-rol-pomichnika-veterana>.

Програмою медичних гарантій, а також які цивільні медичні заклади мають договори з НСЗУ. На сьогодні, по всій країні працює 2338 таких лікарень.⁶ Крім того, створено нову ініціативу – Інститут помічників ветеранів, яка зараз пілотується в десяти областях. Помічник ветерана – це не просто офісний працівник, а фахівець, який сам є ветераном або є членом сім'ї ветерана.⁷ Планується, що помічники ветеранів будуть надавати ветеранам та ветеранкам війни, їхнім сім'ям і демобілізованим солдатам послуги в контексті «рівний-рівному», сприяючи діалогу між цими групами та установами, до яких вони звертаються за послугами, щоб полегшити перехід до цивільного життя. Помічники ветеранів працюватимуть безпосередньо з людьми у своїй громаді та звітуватимуть перед районними та обласними радами⁸.

Хоча вже було вкладено значні інвестиції в розробку ветеранської політики, програми реінтеграції ще потребують ретельного аналізу, щоб задовольнити різні потреби чоловіків і жінок-ветеранів. Чому так? Через стереотипні погляди на жінок-військових і жінок-ветеранів. Простими словами, українська армія – це чоловічоцентрична установа. Наприклад, в Україні лише минулого року почали затверджувати військову форму та амуніцію для жіночого тіла⁹. Так само стандартні аптечки не містять прокладок і тампонів. Це означає, що жінки-солдати повинні подолати не лише загальні труднощі служби та бою, а й перешкоди гендерних упереджень у військовій системі, яка була побудована для чоловіків. Так само як і військові, структури ветеранської спільноти України також переважно створені навколо чоловіків, які складають понад 80 відсотків спільноти. Це призводить до того, що інтереси та потреби жінок-ветеранів часто залишаються поза увагою або повністю ігноруються¹⁰.

Основні проблеми, з якими стикаються жінки-ветерани

Якщо уважніше розглянути ситуацію жінок-ветеранів, то стає зрозуміло, що жінки переживають процес повернення до цивільного життя інакше, ніж чоловіки, і що їм часто важче реінтегруватися. Ця проблема починається з того, як українське суспільство застосовує своє сприйняття гендерних ролей до військових: у той час, як чоловік в армії сприймається як герой, жінка-солдат здебільшого сприймається як жертва обставин. Жінки-солдати та ветеранки

⁶ У рамках співпраці з Міністерством ветеранів НСЗУ пропонує ветеранам безкоштовну реабілітаційну допомогу за програмою медичних гарантій до 2023 року. Див: Міністерство у справах ветеранів, "У рамках співпраці з Міністерством ветеранів НСЗУ пропонує безкоштовну реабілітаційну допомогу ветеранам за програмою медичних гарантій 2023", доступно 1 липня 2024 р., <https://mva.gov.ua/ua/news/uramkah-spiivpraci>.

⁷ Солдати, які більше не беруть участі у військових операціях, але технічно все ще є частиною армії.

⁸ Міністерство реінтеграції, "Розпочинається впровадження інституту асистента ветерана", доступно 1 липня 2024 р., <https://minre.gov.ua/2023/07/01/rozpochynayetsya-vprovadzhennya-institutu-pomichnyka-veterana/>.

⁹ Міністерство оборони, "Збройні сили України вперше почали видавати жіночу військову форму", доступно 1 липня 2024 р., <https://www.mil.gov.ua/news/2024/02/01/u-zsu-vpershe-pochali-vidavati-zhinochu-vijskovu-formu/>

¹⁰ IREX, "Ветеранки в Україні", 14 липня 2021 р., доступно з 1 липня 2024 р., <https://www.irex.org/sites/default/files/Female%20Veterans%20in%20Ukraine%20%E2%80%93%20Ukrainian.pdf>.

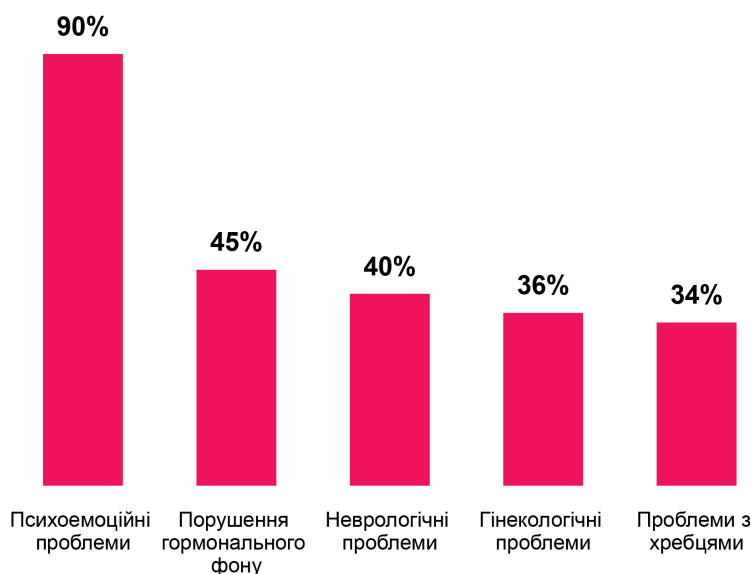
стикаються з високим рівнем стигматизації як з боку військових, так і з боку цивільного населення, яке вважає, що військова служба не відповідає звичайній ролі жінки в суспільстві (наприклад, материнству). Але під час повномасштабної війни жінки-військові виконують саме воєнні завдання та несуть відповідальність нарівні з чоловіками, таким чином руйнуючи традиційні гендерні ролі. На жаль, часто результатом цього є ворожі настрої до жінок, які служать і жінок, які вже у відставці. Це перешкоджає визнанню того, що жінки роблять вирішальний внесок у захист суверенності України.

Окрім бар'єрів для соціального визнання, які ускладнюють реінтеграцію, жінки-ветерани стикаються з іншими специфічними труднощами. Зокрема, варто звернути увагу на проблеми зі здоров'ям, сексизм, проблеми ресоціалізації та адаптації, з якими стикаються ветеранки після повернення до цивільного життя. В ході аналізу дослідження я визначила ці виклики під час усних і письмових інтерв'ю, проведених для цієї аналітичної записки. Серед них:

I. Погіршення стану здоров'я

За словами респонденток, найпоширенішими проблемами зі здоров'ям є психоемоційні проблеми, які відчувають близько 90 відсотків опитаних. Майже 40 відсотків вказали, що мають неврологічні розлади. На додаток, майже 70 відсотків опитаних жінок вважають, що звичайні військові психологи не лікують їх ефективно, оскільки не пропонують дієвих механізмів подолання травми – як під час, так і після служби.. Це також відображено у твердженні респонденток. І хоча вони отримували медичну допомогу у зв'язку з проблемами фізичного здоров'я внаслідок травм, психологічної підтримки під час лікування бракує, а часом її не існує взагалі. Ця проблема ускладнюється практичною та фізичною відсутністю психологів, навчених працювати з гендерно-специфічними травмами, травмами отриманими під час війни, а також травмами, спричиненими насильством за статтю. Крім того, через високий попит на їхні послуги деякі психологи віддають перевагу приватним (тобто самооплачуваним) пацієнтам. Це ще більше обмежує доступність психологічної підтримки для жінок-ветеранів, які не мають можливості оплатити послуги психолога.

Інфографік 1. Думка ветеранок щодо їх проблем зі здоров'ям (у %)



Другими за поширеністю проблемами зі здоров'ям є репродуктивні, зокрема гормональні та гінекологічні. Репродуктивні проблеми у жінок-ветеранів можуть виникати як через бойові поранення, так і через психологічну травму, спричинену самим бойовим досвідом. За словами респонденток, симптоми бойових поранень включають зниження сексуального бажання, біль під час сексу, проблеми із заплідненням через травми тазу, зниження самооцінки через травми обличчя та грудей. Травма сама по собі також може серйозно вплинути на сексуальне бажання і, як наслідок, на репродуктивні функції. Більше ніж інші медичні проблеми, такі як травми хребтів, репродуктивні проблеми значною мірою пов'язані зі статтю, оскільки вони впливають на здатність жінок відповідати панівним соціальним нормам щодо материнства.

II. Сексизм.

Сексизм є ще однією серйозною проблемою для жінок-ветеранів і жінок, які зараз служать в ЗСУ (Збройні сили України). Основні гендерні упередження, з якими стикаються ці жінки як з боку цивільних осіб, так і з боку військовослужбовців, полягають у такому: (1) переконання, що жінки йдуть в армію, щоб знайти партнера для сімейних відносин; (2) відмова визнати, що жінки також можуть бути воїнами; і (3) відсутність довіри до їхнього досвіду, що призводить до обмеження можливостей просування по службі.

Щодо першого сексистського упередження, багато опитаних зазначили, що жінки-ветерани часто стикаються з осудом за свій вибір захищати свою Батьківщину. Шкідливе уявлення про те, що жінки можуть бути зацікавлені лише в шлюбі – навіть коли вони ризикують своїм життям, щоб служити в армії – пронизує українське суспільство, включно з цивільними та військовими. У деяких випадках жінки-військові отримують небажану увагу з боку чоловіків, які підтримують таку сексистську ідеологію, і навіть змушені відбиватися від агресивних проявів поведінки.

Бойові досягнення жінок часто применшують, ігнорують або навіть приписують чоловікам.

Коли ми говоримо про суспільне невизнання жінок-солдат, багато опитаних нарікають на упередження про традиційний образ жіночності, який все ще панує в українському суспільстві. Найбільш поширене припущення полягає в тому, що ролі чоловіків і жінок чітко розділені. Чоловіків, зазвичай, асоціюють із героїзмом. Вважається, що вони здатні здобувати перемогу на передовій проти ворогів нації; а образ жінки – це образ матері, берегині здоров'я родини. Бойові досягнення жінок часто применшують, ігнорують або навіть приписують чоловікам. Як пояснила одна з респонденток, багато людей «широко дивуються, коли дізнаються», що вона також брала участь у військових діях (і має відповідний правовий статус), а не лише її чоловік, який теж є чинним військовослужбовцем.

Сумніви щодо професіоналізму жінок-військовослужбовців, зрештою, пригнічують їх можливості розвитку кар'єри та не дають їм отримати заслужених нагород та службового просування. За оцінками респонденток, якщо чинні військовослужбовиці пропонували шляхи розв'язання військової задачі, їх ставили під сумнів саме через стать. Дуже часто ідеї та пропозиції, які висловлюють жінки, визнають некоректними або неадекватними й не беруться до уваги. Ось відповідь однієї ветеранки на одне із запитань дослідження, які

підкріплюють цю тезу: «Я мушу боротися за повагу до себе, тому що я жінка-ветеран... це дуже обурливо».

III. Ресоціалізація та адаптація після участі у війні

Досвід жінок-ветеранів із сексуальними домаганнями, проявами сексизму й громадської ворожнечі спричиняє зайвий стрес і викликає тривогу.

На третій рік повномасштабного вторгнення Росії в Україну зростає кількість демобілізованих військових, які повертаються до цивільного життя. В основному це пов'язано з тим, що солдати отримали поранення, отримали інвалідність або закінчили службу. Допомога військовослужбовцям та військовослужбовицям у адаптації до цивільного життя потребує спільних зусиль держави, бізнесу та громадських організацій, які повинні разом створити єдину систему забезпечення. Проте наразі, попри активну інтеграцію жінок у військо, не існує державних програм соціального захисту чи підтримки, спеціально спрямованих саме на жінок-ветеранів. Натомість програми соціальної та психологічної реінтеграції однакові для різних статей, що не враховує відмінностей у гендерних ролях, відмінних соціальних очікувань щодо жінок і чоловіків у цивільному житті, а також різних способів сприйняття себе чоловіками та жінками після війни, зокрема в їхніх сім'ях.¹¹

Демобілізовані жінки стикаються з низкою психологічних та економічних проблем. По-перше, повертаючись до цивільного життя, ветеранки часто стикаються з посттравматичними стресовими розладами та труднощами в пошуку психологічної підтримки. Це пояснюється тим, що підвищений попит на психологічне лікування не може бути задоволений обмеженими ресурсами охорони психічного здоров'я в Україні. Хоча це створює проблеми для ветеранів будь-якої статі, жінки також мають особливі психологічні потреби. Наприклад, досвід жінок-ветеранів із сексуальними домаганнями, проявами сексизму й громадської ворожнечі спричиняє зайвий стрес і викликає тривогу, і в результаті виникає потреба в психологічній терапії. Однак сьогодні складно знайти психологів, які мають спеціалізацію в діагностуванні та лікуванні таких проблем психічного здоров'я, що виникли внаслідок гендерного насильства.

По-друге, щодо працевлаштування ветеранів після війни, опитані наголошували на необхідності підвищення кваліфікації для ветеранів, зокрема для медиків. Вони також закликали уряд дозволити колишнім учасникам бойових дій відстрочити реєстрацію в центрі зайнятості; зараз вони повинні зробити це відразу після звільнення зі служби. На думку жінок-ветеранок, держава також має забезпечити відповідне навчання працівників центрів зайнятості, щоб вони могли розуміти потреби жінок-ветеранів і розвивати навички ненасильницького спілкування. Водночас ветеранам потрібна можливість перекваліфікуватися та, можливо, змінити професію. У той час як деякі ветерани фізично не можуть продовжувати свою стару роботу, інші втрачають інтерес або більше не вірять у сенс своєї попередньої професії після війни. За словами однієї фокус-групи ветеранів, для колишніх учасників бойових дій є два привабливі кар'єрні шляхи – це кар'єра в

¹¹ Полтавська хвиля, "Жінки на фронті: Сексизм - це те, з чим стикаються ветеранки, коли повертаються з війни", 28 липня 2022 р., доступно 1 липня 2024 р., <https://poltavawave.com.ua/p/zhinki-na-fronti-seksizm-tse-te-z-chim-stikaiutsia-veteranki-koli-povertaiutsia-z-viini-585146>.

приватних військових компаніях або робота інструкторками у військових частинах.¹²

Як жінкам-ветеранам адаптуватися та ресоціалізуватися: Громадські організації як міст між державою та ветеранками

З 2014 року в Україні активно працюють громадські організації з об'єднання та підтримки жінок із бойовим досвідом. Самі часто засновані жінками-ветеранками, ці організації головним чином зосереджуються на захисті прав жінок у війську, інтеграції жінок-ветеранок у цивільне життя, реалізації освітніх проєктів, забезпеченні наставництва та психологічної підтримки, а також формуванні спільноти довіри серед військовослужбовців. Проте з початком повномасштабного вторгнення ці організації змінили свої пріоритети на підтримку військ і репатріантів, таким чином скоротивши багато вищезазначених заходів.

Позитивним прикладом ефективності громадських організацій є протидія утискам жінок-ветеранів. З початку повномасштабного вторгнення в Україні реалізовувалося і зараз реалізується багато проєктів для підтримки жінок-військовослужбовців, які стали жертвами ворожнечі та гендерного насильства. Саме неурядові, громадські організації були першими, хто протидіяв дискримінації та зробив видимим внесок жінок у військові дії: ще у 2014 році було запущено проєкт «Невидимий батальйон», з метою дослідити інтеграцію жінок у сектор безпеки та оборони.¹³ Оприлюднення внеску жінок у боротьбу України за незалежність є важливим кроком для протидії дискримінації, оскільки це деконструє самі гендерні норми, які нормалізують другорядні ролі жінок.

Водночас залишаються проблеми з діяльністю неурядових організацій та їх охопленням. Зокрема, неурядовим організаціям важко проникнути в сільську місцевість, хоча саме там проживає більшість жінок-ветеранів. Це створює розрив між селом і містом, у результаті чого багато жінок-ветеранів, які потребують реальної допомоги, залишаються без підтримки неурядових, громадських організацій. Це означає, що є потреба у створенні малих, локалізованих організацій, які можуть покращити ситуацію в малих містах і селах. Там, де вони

¹² Ветеранський фонд, "Ветерани бачать своє професійне майбутнє в Україні", 14 лютого 2024 року, доступно 1 липня 2024 року, <https://veteranfund.com.ua/2024/02/14/profesiine-maibutne-veteranivy-bachat-ioho-v-ukraini/>.

¹³ Невидимий батальйон, доступно 1 липня 2024 р., <https://invisiblebattalion.org/>.

вже існують, місцеві НУО повинні отримувати більше фінансування, оскільки більшість міжнародних донорів наразі упереджено надають підтримку більш відомим організаціям у великих містах.

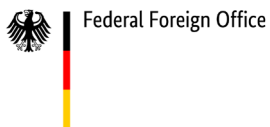
Рекомендації

Як було сказано вище, ми можемо спостерігати, що для ресоціалізації та підтримки ветеранів було проведено значну роботу. Проте багато проблем залишаються нерозв'язаними. Адаптаційна та ресоціалізаційна діяльність держави та громадських, неурядових організацій надто часто зосереджена на чоловіках та міських поселеннях. Крім того, українське суспільство підтримує упереджену оцінку уряду щодо різного внеску чоловіків і жінок у національно-визвольну боротьбу, що створює перешкоди для визнання жінок-ветеранів. На цьому фоні пропонуємо реалізувати такі рекомендації:

- I. Підготовка спеціалістів із психічного здоров'я.** Проблемою в Україні є недостатня кількість психологів, які б могли надавати психологічну допомогу безоплатно. Приватне лікування є недоступним для більшості ветеранок, а іноземні психологи рідко можуть лікувати українських жінок-військовослужбовців через мовний бар'єр та різницю у їхніх менталітетах. Тому Україна потребує допомоги іноземних фахівців для підготовки власних психологів. Вкрай важливо, щоб ці психологи були чутливі до гендерно зумовлених психологічних потреб, таких як потреби жінок-ветеранів, які зазнали домагань. Варто також зазначити, що багато жінок воліють довіритися лише жінкам-психологам. Тому потрібно буде готувати особливо жінок-психологів.
- II. Посилити та активізувати кампанії з інформування українського суспільства про цінність військового внеску жінок у захист своєї нації.** Сексистське ставлення до жінок-ветеранок і жінок у Збройних силах України залишається стійким. Цьому можна протистояти, розробляючи та фінансуючи адвокаційні кампанії, що сприяють помітності жінок-ветеранів. Такі кампанії з підвищення обізнаності можуть включати панельні дискусії зі знаменитостями та лідерами думок, а також короткі відеоролики, блоги, відеоблоги та інші заходи. Мета повинна полягати в тому, щоб вшанувати внесок жінок-ветеранів і зруйнувати стереотипи щодо жінок-військових шляхом створення позитивного іміджу професіоналізму та відданості військовослужбовиць.
- III. Протидія упередженості у фінансовій підтримці НУО.** Громадські організації життєво важливі для задоволення потреб жінок-ветеранів, якими держава занадто часто нехтує, зокрема для підтримки психічного здоров'я. Однак у великих містах існує упередженість у розподілі уваги та фінансування великих НУО. Це означає, що сільські райони та невеликі НУО здебільшого виключені з фінансування міжнародних організацій. Відповідно, якщо міжнародні суб'єкти хочуть збільшити свою допомогу НУО, які підтримують жінок-ветеранів, вони спочатку повинні провести ретельне визначення та оцінку потреб малих і місцевих НУО. Таке картування, швидше за все, буде успішним, якщо його проводить український аналітичний центр або дослідник, який відвідує малі міста та

територіальні громади, щоб визначити місцеві організації та зв'язатися з ними. На основі цього позначення міжнародні актори допомогли б створити схему фінансування, яка розподілить кошти між місцевими НУО.

IV. Підтримка захисту прав жінок-ветеранів. Хоча міжнародні актори мають певний вплив на становище жінок-ветеранів, український уряд залишається ключовим гравцем, який потребує впровадження змін. Попри те, що міжнародні актори повинні поважати автономію українського уряду, вони можуть підтримувати профеміністські неурядові організації та групи, та наполегливо рекомендувати уряду, щоб він краще задовольняв потреби жінок-ветеранів. Ще одним важелем впливу міжнародних акторів є фінансування державних програм для відновлення України. Як і в інших (після)воєнних ситуаціях, іноземні уряди та міжнародні фінансові установи зробляють значні внески у фінансування відновлення України. Отже, щоразу під час ухвалення рішення про фінансові програми чи політику, пов'язану зі справами ветеранів, міжнародні учасники могли б використовувати свої важелі впливу, щоб відстоювати залучення поглядів і потреб жінок-ветеранів.



Це - четвертий аналітичний звіт серії "Феміністичні перспективи підтримки України". Відповідний проєкт підтримується Стабілізаційною Платформою (Stabilisation Platform), яка фінансується Міністерством закордонних справ Німеччини. Думки, викладені в цьому аналітичному звіті, відображають виключно авторський аналіз.

Reflect. Advise. Engage.

The Global Public Policy Institute (GPPi) is an independent non-profit think tank based in Berlin. Our mission is to improve global governance through research, policy advice, and debate.

Reinhardtstr. 7, 10117 Berlin, Germany

Phone +49 30 275 959 75-0

gppi@gppi.net

gppi.net